

Marutõbi

Haiguse kirjeldus

Marutõbi on äge kesknärvisüsteemi kahjustusega kulgev inimeste nakkushaigus, millesse võivad haigestuda nii loomad kui ka inimesed. Loomade haigust nimetatakse marutaudiks.

Haiguse tekitaja

Haiguse tekitajaks on marutõve viirus, mis kahjustab kesknärvisüsteemi.

Nakkusallikas

Haige loom.

Haigustekitaja levik

Marutõve viirusega nakatumine algab hetkel, mil haige looma sülg satub hammustuse kohta või kriimustusse/haava. Haigustekitaja jääb ligikaudu nädalaks sissepääsuväratisse, kus ta paljuneb. Viirus liigub mööda närvitüvesid selja- ja peaajju, edasi tungib silmadesse, südamesse, nahka ja suuõnde. Viirus paljuneb süljenäärmetes ja eritub süljega.

Haiguse kliiniline pilt

Keskmine inkubatsiooniperioodi pikkus on 1-2 kuud, olles minimaalselt üks nädal ja maksimaalselt rohkem kui aasta. Inkubatsiooniperioodi pikkus sõltub viiruse sisenemise kohast ja on seda pikem, mida kaugemal see on peaajust.

Eelnähtude periood algab iivelduse, oksendamise, väsimuse, palaviku ja teiste mittespetsiifiliste sümptomitega. Mõnedel kannatanutel esineb haava kohas valu, põletik, torkiv või kihelev tunne.

Haiguse õitseperioodis tekivad hingamishäired, mis avalduvad periooditi sügavas hingamises nn „ohkamistes“. Haiguspilt võib kulgeda erinevalt: osa haigetel ilmnevad ärritus- ja agressiivsushäired, orientatsiooni kadumine, lihastõmbused, krampid, mis kaelas ja kõrilihases tingivad tugeva valu neelamisel või isegi vedeliku nägemisel (hüdrofoobia ehk vee kartus). Kogu selle faasi jooksul on patsient teadvusel.

Marutõbi võib kulgeda ka pärsitud vormina, mille käigus saabub surm tavaliselt südame või hingamise seiskumise tõttu.

Haiguse diagnoosimine

Diagnoosimine toimub peamiselt anamneesi ja haiguspildi ning laboratoorse uuringu alusel.

Laboratoorselt uuritakse:

- Mikroskoopiliselt surnud looma või inimese aju, mille puhul diagnostiliseks kriteeriumiks on nakatunud närvirakkude Negri sisendkehad.
- Viirusantigeeni võib määrata haige inimese süljes, ajus, liikvoris vereseerumis.

Haiguse ennetamine

1. Haigestumise ennetamine pärast hammustust

- pesta saastunud piirkonda rohke vee ja seebiga;
- töödelda haava joodipiirituse lahusega;
- panna peale steriilne side ;
- viivitamatult pöörduda arsti poole, kes korrastab haava ja otsustab vaktsineerimise vajaduse;

- võimalusel välja selgitada looma omanik, et teada saada, kas tema loom on vaksineeritud marutaudi vastu.

Looma omanikul tuleb hoida ja jälgida looma veterinaararsti poolt kümne päeva jooksul. Kui loom ei ole selle aja jooksul haigestunud, pole kannatanul nakatumisohtu. Isegi, kui loom haigestub peale kümnapäevast jälgimisperioodi, ei olnud hammustamise momendil tema sülgjes marutõve viiruseid ning kannatanul pole ohtu haigestuda. Kui hammustas marutaudi loom, või haigus-kahtlane loom, keda pole võimalik jälgida, tuleb koheselt, enne haigusnähtude ilmnemist tarvitusele võtta järgmised abinõud:

- pesta saastunud piirkonda rohke vee ja seebiga;
- töödelda haava antiraabilise immuunglobuliiniga;
- manustada antiraabilist inimese immuunglobuliini intramuskulaarselt delta- või tuharalihasesse;
- samaaegselt manustada marutõve-vastast vaktsiini.

2. Haigestumise ennetamine enne hammustust:

- kodu- ja metsloomade vaksineerimine;
- kokkupuute haigete loomadega vältimine;
- kokkupuute metsloomadega vältimine;
- riskirühmadesse kuuluvate inimeste vaksineerimine.

Esinemine Eestis ja maailmas

Loomade marutaudi esinemine Eestis:

- 1999. aastal registreeriti Eestis loomadel 120 marutaudi juhtu (52 rebast, 29 kährikut, 15 kassi, 11 koera, viis veist, kolm mäkra, üks orav, üks nugis ja üks tuhkur);
- 2000. aastal 129 juhtu (64 rebast, 26 kährikut, 11 koera, neli kassi, 19 veist, kaks mäkra, üks ilves ja üks siga);
- 2001. aastal 167 juhtu (75 rebast, 59 kährikut, 12 kassi, kuus koera, 11 veist, kaks mäkra, üks metskits ja üks hobune);
- 2002. aastal ulatus see arv juba 422-ni (192 kährikut, 153 rebast jne).
- 2003. aastal ületas marutaudijuhtumite arvu poolest peaaegu kahekordselt – tuvastati 814 marutaudi surnud looma.
- 2004. aastal registreeriti Eestis 314 marutaudi juhtu loomadel (151 kährikut, 92 rebast, 24 koera, 20 kassi, 15 veist, kaks ilvest, kuus mäkra, kaks põtra, üks nugis ja üks küülik).
- 2005. aastal registreeriti 266 marutaudi juhtu loomadel (kaheksa kassi, kuus koera, 19 veist, kolm tuhkut, 95 rebast, 126 kährikut, kolm mäkra, kolm hobust, üks ilves, üks lammas ja üks nugis).
- 2006. aastal on registreeritud 114 marutaudi juhtu loomadel. Kogu Eesti territooriumil esinenud selle aasta juhtumitest ainult 10 % leiti alal, kuhu sügisel sai marutaudivaktsiini metsloomadele külvatud.
- 2007. aastal on registreeritud neli marutaudi juhtu loomadel (kaks veist, üks mäger ja üks kährik).
- 2008. aastal registreeriti kolm marutaudi juhtu loomadel (üks koer, üks rebane ja üks lammas).
- 2009. aastal registreeriti kolm marutaudi juhtu loomadel (rebastel)

2009 aastal registreeriti 2332 loomahammustust, mis on 153 juhtu vähem kui 2008 aastal. Võrdluseks: 2007. aastal registreeriti neid 4 (2006. a- 114; 2005. a - 266; 2004. a - 314 marutaudi juhtu). Selline langus sai võimalikuks tänu teostatavale metsloomade suukaudse vaktsineerimise programmile. Kuigi nii loomaohvreid kui ka marutaudis loomi on vähem, on marutaudi oht endiselt olemas. Seda kinnitavad näiteks ka kaks 2005. aastal esinenud juhtu Raplamaalt, kus inimesi ohustasid nii marutaudis koer kui ka hobune. Nende juhtudega seoses tuli marutõve vastu vaktsineerida ligi 70 inimest. Marutaudi oht püsib isegi neis riikides, mis on kuulutatud sellest haigusest vabaks. Seega peab olema valvas marutõppe võimaliku nakatumise suhtes ka reisil olles. Näiteks 2004. a registreeriti Prantsusmaal kolm marutaudi juhtu illegaalselt riiki toodud koertel.

Esimene teade Eestis marutõppe surnud inimese kohta pärineb luteri usu kiriku meetrikaraamatu sissekandena 1713. aastast Kullamaalt, viimane - 1986. aastast Järvamaalt, kui suri 10-aastane tüdruk.

Maailmas nakatub ja sureb marutõppe igal aastal 50 000–100 000 inimest.